CONCEPTUL DE SECURITATE COLECTIVĂ ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN

Olga DORUL,
magistru în drept, doctorand

THE CONCEPT OF COLLECTIVE SECURITY IN THE INTERNATIONAL CONTEMPORARY LAW

The basic goals of rules of the international law inserted in the Charter of Organization of United Nations consist in the assurance of peace and security in all the countries from the world. At the same time, in spite of its rigidity, the rules provided by the Charter could not stop the unleashing of numerous armed conflicts. On these grounds, it is important to consolidate the existent mechanisms or to propose new instruments of states for reacting against of any attempts of infringement of international peace.

ПОНЯТИЕ КОЛЛЕКТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ

Основной целью международно-правовых норм включенных в Устав Организации Объединенных Наций является обеспечение мира и безопасности всех стран мира. Однако, несмотря на свою строгость, правила предусмотренные Уставом не воспрепятствовали возникновению множества вооруженных столкновений. Именно исходя из этих убеждений, считаем необходимым выдвинуть предложения для упрочнения существующих механизмов, либо создание новых инструментов для выражения реакции государств относительно всякой попытки посягательства на международный мир.

Sistemul de securitate actual este dominat, mai mult decît alte domenii ale dreptului internațional, de considerațiuni politice, deoarece în primă analiză, acesta este fundamentat pe sentimentul de indivizibilitate şi solidaritate a statelor în chestiuni de pace, care în fond reprezintă mai degrabă o chestiune politică decît una juridică. Astfel, toți subiecții societății internaționale trebuie să fie preocupați de securitatea fiecărui actor în parte, iar aceasta necesită existența unui mecanism de garanții internaționale, instituit în interesul comun, pentru a menține pacea internațională. Acestă idee a căpătat o tentă particulară în sec. XX, odată cu crearea organizațiilor internaționale cu vocație de universalitate: Societatea Națiunilor, Organizația Națiunilor Unite, ale căror preocupare majoră a devenit menținerea securității internaționale cu scopul de a izbăvi generațiile viitoare de flagelul războiului.

În acest sens, statele după cele două războaie mondiale, nu sînt preocupate decît de ceea ce le pare imperios - securitatea colectivă. Prin urmare, ele au convenit să confere organelor organizației internaționale funcția şi prerogativa de a asigura eficacitatea, nu a dreptului în general, dar a singurei reguli de interzicere a utilizării forței; dreptul şi pacea trebuiau să fie ambele supravegheate prin aceeaşi acțiune colectivă. În fața conflictelor de interese, preocuparea fundamentală rămîne menținerea păcii şi nu a justiției. Organizația Națiunilor Unite după Societatea Națiunilor a preferat să dea un sens îngust „interesului comun" al statelor. [1, p. 945]

Autorii Cartei Națiunilor Unite n-au considerat că postulatele Societății Națiunilor erau responsabile de eşecul său, ci caracterul lor nefinisat. Ideea securității colective a fost păstrată, în partea în care ea constituia un progres în raport cu sistemul tradițional al alianțelor politice şi militare: securitatea colectivă nu constă într-o coaliție *a priori* a anumitor state adepte a unei filozofii comune contra aliaților, nici în alianțe „fluide" şi pragmatice; acesta este angajamentul luat de fiecare Stat de a aduce sprijinul său la o decizie colectivă de a se opune oricărui Stat vinovat, la decizia majorității, unei agresiuni sau unei amenințări a păcii. Prin definire, securitatea colectivă este *defensivă*, spre deosebire de alianțele rigide de la sfîrşitul secolului XIX, şi ea se pregăteşte la o reacție universală, oricare Stat neavînd posibilitatea să conteze asupra aliaților de încredere pentru a scăpa de amenințarea sancțiunilor colective. Această sistematizare a acțiunii contra tuturor şi a tuturor cu toții, în conformitate cu formula lui M. Virally, n-a fost niciodată absolută, în sensul că anumitor State le scapă logica ei: pe timpul SN, Statele puternice puteau să exploateze „fisurile" Pactului; în Cartă, membrii permanenți ai Consiliului de Securitate sînt, grație dreptului de *veto*, în adăpostul realizării sancțiunilor

colective. Totodată, ceea ce este inedit, în sistemul stabilit prin Cartă, este rolul fundamental conferit cîtorva State mari - învingătorii celui de-al doilea conflict mondial - recunoscute drept responsabile pentru menţinerea păcii. Ineficacitatea SN fiind atribuită respectării prea amănunţite a egalităţii Statelor în materie, nu s-a ezitat să fie consacrată juridic inegalitatea lor, prin „responsabilitatea principală a Consiliului de securitate" pentru menţinerea păcii. [1, p. 948-949]

Această evoluţie juridică corespundea de asemenea unui schimb în balanţa de puteri în societatea internaţională: această schimbare ţine mai puţin de multiplicarea numărului de State, puţin evidentă după imediata finisare a războiului, decît la distanţa mai mare între Statele cele mai puternice şi toate celelalte (fenomen care va culmina, cîţiva ani mai tîrziu, prin „bipolarizare").

Măsurile realizate pănă astăzi în vederea constituirii sistemului uiversal de securitate colectivă pe care omenirea le-a întreprins odată cu conştientizarea pericolului declanşării conflictelor de proporţii, au fost următoarele:

- crearea Societăţii Naţiunilor şi ulterior crearea Organizaţiei Naţiunilor Unite
- formarea alianţelor militare
- începerea negocierilor pe scară mondială îndreptate spre limitarea şi lichidarea celui mai periculos armament
- elaborarea concepţiei de securitate colectivă
- tentativele de elaborare a tratatelor internaţionale în materia interzicerii armei nucleare
- limitarea înarmărilor
- reducerea contingentelor militare
- interdicţia curselor de înarmare în spaţiul extraatmosferic
- interdicţia creării şi producerii noilor tipuri de arme de distrugere în masă.

Totodată astăzi ca niciodată este pusă problema elaborării sistemului flexibil de măsuri de asigurare a securităţii a frontierelor de stat, inclusiv măsurile de încredere, crearea zonelor demilitarizate pe baze convenţionale, măsurile de luptă cu terorismul internaţional.

Din cele expuse mai sus, putem evidenţia trei etape în ***evoluţia istorică a securităţii colective***:

1. formarea alianţelor interstatale clasice. Prin acestea, statele s-au întrunit pentru a globaliza răspunsul la chestiunile legate de securitatea colectivă. Astfel un răspuns colectiv este prezentat la întrebări calificate *ab initio* ca fiind strict individuale. Aceasta a fost starea embrionară a securităţii colective pe care o cunoaştem astăzi, deoarece aceste alianţe reprezentau mai degrabă apărarea colectivă a statelor contra agresiunii din exterior. Deficienţele acestei abordări a securităţii colective au dus la declanşarea primului conflict mondial, ale cărui rezultate sînt binecunoscute. [2]

2. a doua etapă a fost cea a Pactului Societăţii Naţiunilor, semnat după primul război mondial. Pactul a propus nu doar apărarea comună contra agresiunii din afară, ci şi a inclus garanţiile mutuale de securitate, în principiu, egale pentru toţi. Dar Pactul nu a oferit garanţii viabile ale păcii perpetue. În această ordine de idei merită a fi menţionate: limitarea capacităţii de reacţionare a Consiliului Societăţii Naţiunilor la ameninţările la pacea internaţională, neinterzicerea completă a utilizării forţei în vederea soluţionării diferendelor internaţionale etc. Prin urmare şi această etapă s-a soldat cu izbucnirea unui nou război mondial.

3. sistemul propus de Carta ONU demonstrează, că în pofida eşecurilor sale, securitatea n-a fost abandonată, ci a fost preluată şi perfecţionată. Totodată, deşi securitatea colectivă a fost preocuparea centrală a statelor viitoare membre ale ONU, în textul actului constitutiv nu este utilizat acest termen. Consfinţind toate garanţiile securităţii internaţionale: interzicerea recurgerii la război, mijloacele de soluţionare paşnică a diferendelor internaţionale etc., Carta ONU pare astăzi să privească spre viitor, adaptată acelui context politic instabil existent în prezent.

Noţiunea securităţii colective. La nivelul cel mai teoretic, securitatea colectivă presupunea în trecut o vagă „ideologie de solidaritate", care este criticată de E.H. Carr drept o prezumţie falsă a „armoniei de interese", prin care conceptul de „bun comun" recunoscut de către statele civilizate va înlocui interesele naţionale egoiste. În acest sens, securitatea colectivă reprezintă o întoarcere parţială la principiul medieval *jus ad bellum.* [3, p. 12]

Astăzi, prin securitate colectivă se subînţeleg acele măsuri întreprinse în comun de state în exercitarea dreptului de autoapărare colectivă, pentru asigurarea păcii, înlăturarea şi combaterea agresiunii, măsuri înfăptuite fie prin intermediul organizaţiei internaţionale, fie în baza prevederilor unor tratate încheiate între ele. [4, p. 175]

O altă definiţie ne este propusă de doctrina rusă, în care prin securitate colectivă se are în vedere un sistem de acţiuni comune ale statelor lumii sau a unei anumite regiuni geografice, realizate pentru a preveni sau înlătura ameninţarea la pacea internaţională, precum şi pentru eliminarea actelor de agresiune sau altor acte ce încalcă pacea. [11]

Totodată, este necesar să distingem securitatea colectivă de apărarea colectivă, care este chemată să stopeze agresiunea ce parvine dintr-o sursă predeterminată, pe cînd securitatea colectivă este îndreptată contra tuturor tentativelor de încălcare a păcii internaţionale.

Trăsăturile caracteristice ale securității colective. Din definiția expusă mai sus rezultă că securitatea colectivă este realizată prin intermediul unei organizații internaționale, care acordă fundamente pentru coordonarea discuției, cînd şi ce tip de sancțiuni trebuie impuse.

Mai mult ca atît, termenul „securitate colectivă" denotă un sistem de garanții mutuale creat pentru a promova securitatea şi alte scopuri comune care unesc membrii acesteia. [3, p. 11] Un sistem operativ de securitate colectivă este în general bazat pe două cerințe interdependente:

1. cerința ca statele să-şi rezolve diferendele internaționale pe cale paşnică prin aşa mijloace cum sunt: mijloacele judiciare, medierea, concilierea etc.

2. orice stat care evită să utilizeze mijloacele indicate mai sus, devine subiect al sancționării colective de către alți membri prin aplicarea anumitor sancțiuni. [3, p. 12]

În fapt, aceste trăsături derivă din ***funcțiile securității colective:***

Funcția disuasivă care presupune că atunci cînd sistemul funcționează el stopează partenerii să recurgă la violența armată, deoarece aceasta va fi din start soldată cu eşec, prin urmare recurgerea la război devine irațională.

Funcția preventivă - în caz de amenințare contra păcii, partenerii vor acționa pentru a dezamorsa tensiunile prin negocieri sau alte mijloace paşnice, or problema securității colective reprezintă, în sens larg, problema asigurării păcii şi prevenirii războiului.

Funcția coercitivă (reparatorie) – în caz de atentare la pace sau încălcarea păcii internaționale, ce reprezintă în sine un eşec al sistemului, securitatea colectivă este pusă în fața sarcinii de a-şi repara propriile lacune. Aceasta va presupune reacționarea prin toate mijloacele, inclusiv utilizarea forței armate. [5]

Principiile securității colective. Sistemul internațional de securitate colectivă are la bază următoarele principii:

- ***principiul soluționării diferendelor internaționale pe cale paşnică.*** Securitatea internațională trebuie cercetată în primul rînd prin intermediul mijloacelor de reglementare paşnică a diferendelor internaționale. La rîndul său, interdicția de a recurge la forță constituie, totodată, o incitare de a acorda prioritate mijloacelor paşnice şi o garanție a eficacității lor. Însă ea va părea o utopie dacă nu va fi însoțită, pe plan *instituțional*, de procedurile şi mijloacele destinate să reprime orice recurgere la forță şi să asigure, în locul statelor de la acel moment private de puterea lor de constrîngere unilaterală, respectarea tuturor regulilor de drept. Statele nu se pot mulțumi de ceea ce le garantează mecanismul răspunderii internaționale, adică de reparația *a posteriori,* aleatorie şi în orice situație insuficientă pentru anumite violări de drept. Concilierea suveranității statale şi a securității internaționale în sens larg necesită o veritabilă *putere executivă* internațională. Or, statele nu sînt pregătite să o accepte, ceea ce dă naştere unui dezechilibru în mecanismul securității internaționale.

- ***principiului „anonimității"***. Securitatea are drept scop stoparea sau prevenirea utilizării forței sau agresiunii din orice sursă fără o desemnare prealabilă a prietenilor şi dușmanilor. [3, p. 12]

- ***principiul dezarmării***. Dezarmarea presupune un complex de măsuri avînd drept scop încetarea creşterii numărului de mijloace de purtare a războiului, limitarea lor şi lichidarea.

- ***principiul egalității şi securității egale.*** Securitatea egală în sens juridic presupune: toate statele posedă acelaşi drept de a-şi asigura securitatea. Egalitatea *de facto* în acest context nu există şi nici nu poate exista.

Structura sistemului securității colective.

Sistemul de securitate colectivă reprezintă prin sine un ansamblul articulat de norme juridice, de instituții şi mecanisme, care pot fi reduse, în opinia autorilor sovietici la următoarele:

1. principiile fundamentale ale dreptului internațional public, cum ar fi interzicerea aplicării forței sau amenințării cu aplicarea forței, soluționarea paşnică a diferendelor internaționale, egalitatea suverană a statelor, integritatea teritorială, neamestecul în treburile interne ale unui stat;

2. procedurile de soluționare paşnică a diferendelor;

3. acțiunile colective pentru prevenirea şi înlăturarea amenințărilor la pacea internațională, violarea păcii, precum şi pentru prevenirea actelor de agresune;

4. atribuțiile Adunării Generale şi Consiliului de Securitate al ONU în examinarea chestiunilor legate de dezarmare şi limitarea înarmărilor. [6, p. 5]

5. neangajarea şi neutralitatea

6. măsurile de încredere etc. [12, p. 191]

Această schemă nu interzice, totodată, sistemele *regionale* de securitate colectivă, cu condiția că ele rămîn conforme aceloraşi postulate şi sînt subordonate sistemului universal. Din contra, nu este niciodată compatibil cu alianțele regionale defensive, deoarece, ipotetic, ele nu pot fi decît dirijate contra Statelor exterioare alianței.

Cu referire la structura sistemului de securitate colectivă, în calitate de sistem organizat, nu putem să nu consemnăm faptul că aceasta persupune un şir de probleme în ce priveşte definirea sa, precum şi fundamentele precise. Este cert faptul, că Carta ONU permite să fie soluționat un număr mare de probleme,

deoarece reprezintă prin sine o construcţie pozitivă contemporană, care oferă un cadru concret pentru analiza şi evaluarea dispoziţiilor sale. [2, p. 305]

După cum am enunţat mai sus, forumul principal pentru realizarea acţiunilor concrete în vederea formării sistemului internaţional de securitate colectivă este **Organizaţia Naţiunilor Unite** (ONU)- organizaţia internaţională universală în materia cooperării statelor pentru asigurarea securităţii internaţionale. [6, p. 11] Conform Cartei ONU, organizaţia trebuie să devină centrul coordonării acţiunilor tuturor naţiunilor în vederea atingerii scopurilor sale.

Principalele mijloace prevăzute de Carta Naţiunilor Unite pentru asigurarea securităţii colective sînt înfăptuirea dezarmării, măsurile de reglementare paşnică a diferendelor internaţionale iar, în caz de necesitate - adoptarea măsurilor de constrîngere contra statelor ce se fac vinovate de încălcarea păcii şi securităţii internaţionale.

Anume după adoptarea Cartei ONU, securitatea internaţională tradiţională a dobîndit denumirea de "*securitate tradiţională*", care reprezintă un anumit sistem de relaţii interstatale în scopul menţinerii păcii şi securităţii inernaţionale, reglementate de principiile şi normele statutului organizaţiei.

Activitatea practică a ONU cuprinde toate sferele securităţii internaţionale universale: politică, militară, economică, ecologică şi umanitară. Însă aceste aspecte sînt reflectate de o natură vagă, dacă le privim din punct de vedere a securităţii universale. Astfel, sistemul de securitate colectivă universală prezintă astăzi un spaţiu vast de activitate pentru dreptul internaţional convenţional. [6, p. 5]

Organele ONU, cum ar fi Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic şi Social prezintă prin sine mecanisme în exerciţiu de negocieri în marea majoritate a chestiunilor legate de securitatea colectivă universală. În rezoluţia 43/90 din 7 decembrie 1988, Adunarea Generală a ONU a chemat toate statele să-şi aducă aportul la dialogul internaţional, mai întîi de toate în cadrul ONU, cu scopul căutării căilor acceptabile pentru toţi, mijloacelor şi coordonarea măsurilor practice în vederea întăririi pe baze universale a securităţii colective, determinate în Carta ONU, precum şi pentru ridicarea rolului şi eficacităţii ONU în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale sub toate aspectele. [6, p. 11-12]

În ce priveşte prevederile Cartei în materia menţinerii securităţii internaţionale, în articolul 1, organizaţia cere membrilor organizaţiei „*să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea şi înlăturarea ameninţărilor împotriva păcii şi pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor încălcări ale păcii*". Totodată trebuie de avut în vedere faptul că nici un membru al ONU nu poate să se eschiveze de la îndeplinirea obligaţiilor conform Cartei, cu excepţia cazului cînd el va fi eliberat de îndeplinirea lor de către Consiliul de Securitate. Art. 2 p.2 al Cartei ONU prevede „*toţi membrii Organizaţiei ... trebuie să-şi îndeplinească cu bună credinţă obligaţiile asumate potrivit prezentei Carte*", iar art. 25 prevede angajamentul membrilor ONU „*să accepte şi să execute hotărîrile Consiliului de Securitate*", deoarece anume Consiliul de Securitate în conformitate cu art. 24 din Cartă poartă răspunderea principală pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

De asemenea, în conformitate cu prevederile articolelor 41 şi 42 ale Cartei ONU, statele membre ale ONU, la decizia Consiliului de Securitate, sînt obligate să participe la sancţiunile cu caracter nemilitar sau cu caracter militar. În ce priveşte mecanismul prevăzut de Cartă în materia reacţionării Organizaţiei la ameninţările în adresa păcii şi securităţii internaţionale, mai ales cu referire la aplicarea sancţiunilor cu caracter militar faţă de statele ce se fac vinovate de încălcarea prevederilor Cartei, este necesar să examinăm articolul 43 din Cartă, care dispune că statele membre pun la dispoziţia Consiliului de Securitate forţele lor armate, pe baza unor acorduri speciale încheiate cu Consiliul de Securitate. Autorii Cartei au lăsat la latitudinea statelor membre chestiunea de a decide asupra oportunităţii şi volumului mijloacelor militare care trebuiau puse după caz în serviciul securităţii internaţionale. Prin aceasta articolul 43 a căpătat o importanţă însemnată în cadrul sistemului ONU de organizare a securităţii colective. El constituie suportul material al cărui absenţă în Pactul Societăţii Naţiunilor afectase serios încrederea în aceasta din urmă. [7, p. 718]

În practică statele membre ale ONU pun la dispoziţia Consiliului forţele necesare fără ca acordurile în cauză să se refere la art.43 din Carta ONU. Se are în vedere contingente puţin numeroase, prezentate chiar de ţări nealiniate sau slab înarmate. Această practică a evoluat în timp [8, p. 115]. Totodată, pînă la moment nici un stat n-a semnat un astfel de acord, prevăzut de articolul 43 al Cartei ONU, fapt trasat în literatura de specialitate drept fenomen negativ al sistemului universal de securitate colectivă.

Situaţia existentă, însă nu este ieşită din practica comună, astfel constituirea forţelor armate ale Societăţii Naţiunilor, de asemenea, nu fusese niciodată realizată. În virtutea unei rezoluţii a Consiliului din 8 decembrie 1934, o forţă internaţională de poliţie compusă din 3300 persoane a asigurat corectitudinea operaţiunilor electorale în Sarre, în timpul plebiscitului, iar o astfel de soluţie care avea precedent în trecut este de aceeaşi natură ca şi operaţiunile de „menţinere a păcii" a Naţiunilor Unite. [9, p. 508]

Sisteme regionale de securitate colectivă. Organele şi forumurile regionale joacă un rol considerabil în realizarea programului securităţii internaţionale universale. Pentru ca sistemul să devină universal, el trebuie în egală măsură să se refere la toate regiunile. De fapt, însuşi sistemul securităţii universale presupune măsuri nu doar de caracter global, dar şi regional, de exemplu limitarea înarmărilor, dezarmarea, reducerea numerică a contingentelor militare, crearea zonelor denuclearizate, zonelor de pace, măsurile de încredere şi prevenirea atacurilor neaşteptate. [9, p. 13] Suplimentar, la nivel regional pot fi concretizate şi dezvoltate principiile şi normele dreptului internaţional în sferele: economică, ecologică, umanitară, care, la rîndul lor, pot deveni parte componentă a securităţii colective universale.

Legalitatea acordurilor regionale de menţinere a securităţii colective este recunoscută prin articolul 52 din Cartă, cu anumite condiţii. Activităţile acestor organisme regionale trebuie să fie „*compatibile cu scopurile şi principiile Naţiunilor Unite*" şi ele trebuie să fie destinate „*reglementării cazurilor care aduc atingerea menţinerii păcii şi securităţii internaţionale, se referă la o acţiune cu caracter regional*". Formula articolului 52 nu permite să afirmăm că aceste acorduri regionale trebuie să fie conform criteriilor sistemului universal al securităţii colective. Adunarea generală a Naţiunilor Unite se consideră competentă, în aceleaşi condiţii ca şi Consiliul de securitate, pentru a determina care organizaţii regionale sau sub-regionale răspund criteriilor acestui articol (O.S.A., OUA, Conferinţa islamică, de exemplu). [1, p. 961]

Este dubios faptul că orice proces regional de negociere ar putea fi calificat drept „acord regional" în sensul articolului 52 din Cartă: Statele Unite au susţinut-o cu privire la „Grupul Contadora" în faţa Curţii Internaţionale de Justiţie, însă aceasta a exprimat rezerve serioase la această teză (cazul *activităţi militare în Nicaragua)*. În ce priveşte alianţele încheiate după cel de-al doilea război mondial, ele se înscriu mai exact în cadrul articolului 51, ca legitimă apărare colectivă a căror conţinut nu este acelaşi.[1, p. 962]

Capitolul VIII din Cartă reglementează raporturile între Consiliul de securitate şi organizaţiile regionale de securitate create de către Statele membre. El stabileşte un gen de *federalism* - mai mult funcţional decît instituţional - al cărui vîrf îl ocupă Consiliul de securitate. Toate activităţile acestor organizaţii în materie de securitate sînt plasate sub controlul Consiliului, care trebuie să fie informat despre ele (articolul 54); în special, nicio acţiune coercitivă nu va trebui să fie întreprinsă de către ele fără permisiune prealabilă (articolul 53 §1, în afară de excepţia prevăzută de articolul 107 pentru „Statele exinamice"). [Nguen]

În cadrul *crizei iugoslave* s-a instituit o cooperare între Naţiunile Unite şi pe de o parte Comunitatea europeană, care s-a exprimat în special prin co-preşedenţia Conferinţei pentru pace în Jugoslavia începînd cu 1992, precum şi pe de altă parte cu NATO şi Uniunea Europei Occidentale: aceste organizaţii vor fi la început însărcinate să realizeze blocada maritimă a Iugoslaviei (Serbia şi Motenegro), interzicerea survolului Bosniei-Herţegovinei, să recurgă la forţă dacă este necesar pentru asigurarea securităţii FORPRONU, să controleze navigaţia pe Dunăre, în final, ele se vor substitui Forţelor de pace ale Naţiunilor Unite în cadrul acordurilor Dayton din 1995. De asemenea ele sînt susţinute în demersurile lor diplomatice în faza actuală a tentativelor de aplanare a conflictului din Kosovo. Iar în ce priveşte colaborarea ONU cu OSA în vederea restabilirii democraţiei în Haiti, a se vedea în special rezoluţiile 46/7 şi 48/27 ale Adunării generale şi 841 (1993) a Consiliului de securitate. [1, p. 962-963]

Securitatea europeană este una dintre cele mai importante probleme politice de pe continentul nostru, afectînd prin consecinţele sale întreaga situaţie internaţională, o problemă în a cărei rezolvare sînt interesate toate popoarele europene. Popoarele din Europa sînt vital interesate în zădărnicirea izbucnirii unui nou război, în statornicirea unei păci trainice. [4, p. 179] Asigurarea securităţii europene nu este îndreptată împotriva nici unui popor, ea corespunde intereselor naţionale vitale ale tuturor ţărilor, reprezintă o cauză comună a întregii Europe. Lupta pentru securitatea europeană oferă fiecărei ţări de pe continentul nostru posibilitatea de a juca un rol demn în viaţa internaţională contemporană, de a-şi aduce contribuţia la cauza păcii mondiale. Obţinerea unor progrese reale în direcţia reglementării problemelor politice europene face necesar ca fiecare ţară, mare sau mică, să militeze cu perseverenţă pentru a-şi aduce contribuţia proprie la întărirea securităţii europene, la cauza păcii tuturor popoarelor. [4, p. 181]

Anume cu scopul realizării acestor obiective, în această regiune au fost efectuate multimple tentative, deseori soldate cu succes, pentru instituirea mecanismelor regionale de securitate colectivă a statelor cum ar fi: Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic, fosta Organizaţie a Tratatului de la Varşovia, Uniunea Europei Occidentale, Organizaţia petntru Securitate şi Cooperare în Europa etc.

În ce priveşte **Organizaţia Tratatului de la Varşovia**, care a fost creată în scopul de a asigura securitatea regională a statelor aparţinînd blocului socialist, putem atesta faptul că modelul propus de aceasta a fost unul de tranziţie, care era departe de a fi unul perfect. Acest fapt rezultă din prevederile articolului 11 al Tratatului de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între Republica Populară Albania,

Republica Populară Bulgaria, Republica Cehoslovacă, Republica Democrată Germană, Republica Populară Polonă, Republica Populară Română, Republica Populară Ungară şi Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (Tratatul de la Varşovia) din 14 mai 1955: „*În cazul cînd în Europa va fi creat un sistem de securitate colectivă şi va fi încheiat în acest scop un tratat general-european de securitate colectivă, lucru spre care părţile contractante vor tinde neîncetat, prezentul tratat îşi va pierde valabilitatea în ziua intrării în vigoare a Tratatului general-european*."

Mai mult ca atît, în *Declaraţia statelor participante la Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală de la Varşovia*, semnată la Praga, 28 ianuarie 1956 se propunea: „*Pînă la realizarea unui acord cu privire la crearea unui sistem eficace de securitate în Europa, o contribuţie serioasă la consolidarea acestei securităţi şi la crearea încrederii necesare între statele europene ar fi încheierea între ţările respective a unor tratate de neagresiune cu luarea angajamentului de a rezolva problemele litigioase numai prin mijloace paşnice... Condiţiile paşnice de dezvoltare a popoarelor europene pot fi asigurate cel mai bine prin crearea unui sistem de securitate colectivă în Europa, care să înlocuiască grupurile militare existente în Europa."* [10, p. 35]

Reieşind din cele expuse mai sus, pornind de la imperativele realităţii din zilele noastre, concepţia creării sistemului internaţional de securitate colectivă înaintează în calitate de scop - crearea mecanismului efectiv de menţinere a păcii la nivele radical scăzute de înarmări nenucleare ţinînd cont de lichidarea totală a armamentului nuclear şi a altor arme de distrugere în masă. [6, p. 86]. În drept, estimăm a fi utilă separarea acesui obiectiv sub formă de principiu separat al dreptului securităţii internaţionale, alături de principiile dezarmării universale, reducerii şi controlului înarmărilor.

Concluzie. Răspuns la problema politică centrală a relaţiilor internaţionale, fiecare sistem juridic de securitate internaţională este totodată o *codificare* a tentativelor anterioare şi o *corijare* a deficienţelor lor tehnice în conformitate cu concepţiile puterilor dominante la începutul unui conflict major care justifică un nou sistem. Această dualitate a putut fi verificată atît în 1815, precum şi în 1919 şi 1945. Odată stabilit, sistemul evoluează în dependenţă de circumstanţele care n-au fost prevăzute de către creatorii săi. În orice caz, acestea nu sînt mecanisme juridice care garantează securitatea internaţională; ele nu pot acţiona decît în situaţii politice în care guvernează minimul de consens asupra gradului insuportabil de violenţă. [1, p. 948]

Cu toate deficienţele prezente astăzi în sistemul universal de securitate colectivă, nu putem să nu atestăm faptul că normele sistemului internaţional de securitate colectivă contribuie la stabilizarea şi ordonarea raporturilor interstatale, ceea ce va permite în viitor prognozarea dezvoltării acestor relaţii, precum şi altor relaţii legate de ele. [9, p. 8] Totodată, merită să fie menţionat progresul realizat de comunitatea internaţională în vederea asigurării securităţii colective. Astfel astăzi suntem în prezenţa unui număr impunător de tratate internaţionale atît bilaterale, cît şi multilaterale, care reţin şi interzic producerea şi experimentarea, precum şi stocarea sau reducerea anumitor tipuri de înarmări care, în final, au permis prevenirea apariţiei anumitor conflicte, sau evoluţia lor. [6, p.4]

În final susţinem că asigurarea securităţii internaţionale indubitabil se referă la una din problemele globale ale contemporanietăţii, de soluţionarea cărei depinde supravеţuirea civilizaţiei umane.

Referinţe bibliografice:

[1] NGUYEN QUOC DINH. Droit international public*;* «L.G.D.J.». Paris, 1999. 1455 p.

[2] TH. DE MONTBRIAL, J. KLEIN. Sécurité collective în Dictionnaire de stratégie; PUF. 2000, p. 305-309

[3] J. F.L.ROSS Neutrality and international sanctions. Sweden, Switzerland and collective security; PRAEGER. New York, Westport, Connecticut, London, 198. 250 p.

[4] A. C. AURELIU. Principii ale relaţiilor dintre state*;* Editura politică. Bucureşti, 1966. 280 p.

http://www.afri-ct.org/article.php3?id_article=1495

[5] Б. КЛИМЕНКО. Всеобъемлющая международная безопасность. Международно-правовые принципы и нормы. *Справочник;* Международные отношения. Москва, 1990.

[6] J.-P. COT, A. PELLET. La Charte des Nations Unies. Commentaire article par article, 2e édition; Economica. Paris, 1991. 1573 p.

[7] V.ARHILIUC. Diplomaţia preventivă şi dreptul internaţional; USM. Chişinău, 2004.

[8] P. REUTER. Droit international public; Presses universitaires de France. Paris, 1958. 596 p.

[8] Organizaţia Tratatului de la Varşovia. 1955-1975, Documente, Editura politică, Bucureşti 1976, 262 p.

[9] Г. ТУНКИН. Международное право; Юридическая литература. Москва, 1982. p. 307

[10] П. БИРЮКОВ. Международное право; ЮРИСТЪ. Москва, 2001. 416 с.

Copyright © Olga Dorul, 2008